

Bidrag til et morsirigsk idiotikon I

Af BENT SØNDERGAARD

(Gennem flere år har jeg i samvær med morsingboere noteret en række udtryk og vendinger fra Mors. En lille del af denne ordsamling offentliggøres her, fortrinsvis sådant, som ikke findes hos Caspar Schade, K. J. Lyngby, Jens Lund, A. C. Skyum - de fire, som hver for sig har indsamlet et betydeligt morsingsk dialektmateriale - eller som kan tjene som supplement. I nogle tilfælde har jeg ønsket at nybelægge tidligere registrerede forekomster).¹

Bro (egennavn) *æ bruw'*, en af tilhøreren bekendt person med efternavnet Bro (Sydmors).

buste (navneord) *busd?*, buste, skulptur (Sydmors).

bølefuld (tillægsord) *bø:lful'*, meget fuld, stærkt beruset (Sydmors).

dorske (udsagnsord) *sij: å dåsg*, sidde og dorske, fælde hen, være uvirksom (Sydmors).

drengs (navneord) *æn bed? drængs*, en lille dreng (Midtmors).

geburtsdag (navneord) *gebuwsdå:'*, fødselsdag (Nordmors, gammeldags).

gives (udsagnsord) *gyu?s*, fedes (om husdyr) (Midtmors).

grosig (tillægsord) *fo gro: 'sigh*, for galt (Midtmors).

gæstestald (navneord) *gjæi:sdsdøl'*, gæstestald til præsten i en gård ved annekskirken (Sydmors).

hageklæde (navneord) *hå:ghkle:.*, halstørklæde (Midtmors).

holmboko (navneord) *hwålbokuw'*, sten med hul i, anvendt som legetøj ("ko") (Midtmors).

justement (biord) *de wæl a æ'djurd?mænd sæj:.*, det vil jeg ikke netop sige (Midtmors, gammeldags).

karldreng (navneord) *kål:dræng'*, en halv voksen fyr (Midtmors).

kræmmer (navneord) *æ kræ m?*, "noget på en sild", så

gø: 'r æ kræ:m? øu: ' ? æ sil', så går "kræmmeren" over silden, overført: det kan ikke betale sig.

kør-i-kakke(ovn) (navneord) *ky: i ka:kl'*, "to bilæggerovne; dertil var lavet en kurv af båndjern, hvori tørv blev anbragt og fra køkkenet skubbet ind i kakkelovnen. Det kaldes en *ky: i ka:kl'*", (Sydmors, gammeldags).

mortels (navneord) *mu:tls*, morter (Midtmors, gammeldags).

muldet (tillægsord) *den bløu mål?*, den (en gravsten) blev muldet, forvitret (Nordmors).

nørreherreds (biord) *sna'g så na:hærdhs*, snakke så "nørreherreds", d. v. s. gammeldags, da dialekten på den nordlige del af øen står på et ældre trin (Sydmors).

præstestue (navneord) *præi:sdsdåu:.*, stue i en gård ved annekskirken, hvor præsten iførte sig præstedragten (Sydmors).

reven af (udsagnsord) *æ hem'l ær røun å:'*, himlen er revet af (om skyfri himmel) (Midtmors, gammeldags).

sande (udsagnsord) *san:.*, bringe i orden, rydde op (Midtmors, gammeldags).

skiller (navneord, flertal) *sgilr*, strandskaller (Midtmors).

skrus (navneord) *d?n hæ: sgruws*, den her skrus (snestorm) (Midtmors).

snedtrøje (navneord) *snixtrøi:.*, en art stortrøje (Midtmors).

soges (udsagnsord) *æ brø: ' sga so:gh?s*, brødet skal have den sidste varme (Midtmors).

stakket (tillægsord) *fo sda'g? sij:n*, for kort tid siden.

stede (udsagnsord) *a ær bløun sdæi:'*, jeg er blevet fæstet (om tjenestefolk) (Midtmors).

trane (navneord) *trå:n*, forfløjen, uduelig tøs (Midtmors).

vak (navneord) *æn wag*, en stor bolle af den sidste dej ved bagning (Midtmors).

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Mors 1972, side 309-311).

¹ Af trykstekniske grunde har det været nødvendigt i lydskriften at lade *dh* være tegnet for den *d*-lyd, som forekommer i rigssprogsudtalen af *gade*; og tilsvarende er *gh* tegnet for den *g*-lyd, der kendes fra rigssprogsudtalen af *bage*.